

Otázky k legislativě BOZP se zaměřením na elektrická zařízení (2. část – dokončení)

Ing. Jaroslav Melen,

soudní znalec z oboru bezpečnosti práce se specializací v elektrotechnice

4. mezi zákonem č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, a zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

§ 6c zákona č. 174/1968 Sb. uvádí v odst. 1 *Organizace a podnikající fyzické osoby*:

„c) zajistí, aby ve stanovených případech zkoušky, revize, opravy, montáž nebo obsluhu vyhrazených technických zařízení vykonávaly jen fyzické osoby, které jsou odborně způsobilé a ve stanovených případech jsou též držiteli osvědčení.“

§ 6c zákona č. 174/1968 Sb. uvádí v odst. 3: „Předpoklady odborné způsobilosti fyzických osob podle odst. 1 písm. c) jsou:

e) osvědčení podle § 6a odst. 1 písm. d), provádějí-li revize a zkoušky vyhrazených technických zařízení, opravy, montáž vyhrazených plynových zařízení 1. třídy nebo obsluhu vyhrazených tlakových zařízení – kotlů.“

§ 7 odst. 5 písm. b) a c) zákona č. 455/1991 Sb. neuvádí, že by se musela či mohla odborná způsobilost fyzických osob pro řemeslné živnosti, tj. montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení, prokazovat předemtným osvědčením.

§ 21 a § 22 téhož zákona to také nepožadují.

V nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, se dočteme, že živnost *Montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení* je živností řemeslnou a o její náplni (po novele nařízení vlády č. 288/2010 Sb.) v příloze 1:

„Montáž, opravy, revize a zkoušky vyhrazených elektrických technických zařízení určených pro výrobu, přeměnu, přenos, rozvod a odběr elektrické energie (zejména elektrárny, transformačních stanic, rozveden, trakčního vedení, rozvodů elektrické energie, zařízení napájecích a spínacích stanic a pevných zařízení elektrické trakce), elektrické instalace (zejména vykonávání, montážní dozor a ověřovací zkoušky navržených soustav, sítí, obvodů a instalací) a zařízení určených k ochraně před účinky atmosférické nebo statické elektřiny (hromosvodů a zařízení na ochranu proti přepětí). Údržba veřejného osvětlení.“

V rámci živnosti lze dále provádět základní a dokončovací práce související s vykonáváním elektroinstalatérských prací.“

To, že se na podnikající fyzickou osobu vztahuje i odst. 1 uvedeného § 7 o zvláštních podmínkách provozování živnosti, cituji:

„Zvláštními podmínkami provozování živnosti jsou odborná nebo jiná způsobilost,

pokud je tento zákon nebo zvláštní předpisy vyžadují.“

To je sice hezké, ale dohledat v terénu podnikatele, který má jen živnostenský list na *montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení*, a přitom nemá osvědčení podle § 6a odst. 1 písm. d) zákona č. 174/1968 Sb., je založeno na náhodě v kontrolní činnosti orgánů inspekce práce.

Náklady na jejich činnost platí všichni daňoví poplatníci a přitom by k tomu, aby taková situace nenastala, stačilo, aby živnostenský úřad – jeden jeho pracovník, nevydal živnostenský list bez toho, aniž by mu bylo příslušné osvědčení předloženo. Nelze se proto divit, že ve státním rozpočtu chybí peníze.

5. mezi zákonem č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, a zákonem č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

§ 6c zákona č. 174/1968 Sb. uvádí v odst. 3:

„Předpoklady odborné způsobilosti fyzických osob podle odst. 1 písm. c) jsou:

e) osvědčení podle § 6a odst. 1 písm. d), provádějí-li revize a zkoušky vyhrazených technických zařízení, opravy, montáž vyhrazených plynových zařízení 1. třídy nebo obsluhu vyhrazených tlakových zařízení – kotlů.“

§ 11 zákona č. 309/2006 Sb. *Zvláštní odborná způsobilost* uvádí v odst. 1:

„Na technických zařízeních, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců, pokud jde o jejich obsluhu, montáž, údržbu, kontrolu nebo opravy, mohou práce a činnosti samostatně vykonávat a samostatně je obsluhovat jen zvlášť odborně způsobilí zaměstnanci.“

Jak bylo uvedeno, technická zařízení, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců, nelze ztotožnit s VTZ podle § 6b odst. 1 zákona č. 174/1968 Sb.

Nelze se proto ani s „padesátkou“ – osvědčením podle příslušného § vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice – ohánět.

Jak dlouho ještě budeme mít tak rozdílné pohledy?

6. mezi zákonem č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a vyhláškou č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice

Jak bylo uvedeno, *odborná způsobilost v elektrotechnice* podle vyhl. č. 50/1978 Sb. není totéž co *zvláštní odborná způsobilost* podle § 11 zákona č. 309/2006 Sb.

Podmínky pro vykonání zkoušky odborné způsobilosti v elektrotechnice podle § 6 až § 8 vyhl. č. 50/1978 Sb. se diametrálně liší od podmínek zkoušky ze zvláštní odborné způsobilosti podle § 20 zákona č. 309/2006Sb. – viz:

– § 6 až § 8 „Zkoušení nebo přezkoušení provede organizací pověřená alespoň tříčlenná zkušební komise.“

a

– § 14 odst. (7) „Nemůže-li organizace pověřit svého pracovníka provedením zkoušky nebo přezkoušení, nebo zajistit ustavení vlastní zkušební komise, zajistí provedení zkoušky nebo přezkoušení pracovníkem nebo zkušební komisí jiné organizace.“

Mělo by se to říci raději opačně, neboť všichni vědí, že „padesátku“ lze získat lehce, neboť „zkušební“ komisi sestaví kdekdo, a kdo kdy viděl, že taková „zkušební“ komise ověřuje znalosti v plném rozsahu – viz § 14 *Zkoušky a přezkoušení*, odst. 1 *Předmětem zkoušek a přezkoušení jsou*:

„b) místní pracovní a technologické postupy, provozní a bezpečnostní pokyny, příkazy, směrnice a návody k obsluze, které souvisí s činností na elektrickém zařízení příslušného druhu a napětí, kterou má zkoušený pracovník vykonávat, popř. řídit.“

Naproti tomu pro vykonávání zkoušek ze zvláštní odborné způsobilosti platí zcela jiná pravidla. Stačí zde citovat z ustanovení tohoto zákona jen část odst. 1 § 20:

„O udělení, pozastavení, změně nebo zrušení akreditace fyzické nebo právnické osoby k vykonávání zkoušek z odborné způsobilosti nebo zvláštní odborné způsobilosti (dále jen akreditace) rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ve správním řízení a podle zákona o volném pohybu služeb.“ A odstavec následující:

„(2) Součástí návrhu na udělení nebo změnu akreditace je písemná dokumentace o způsobu a vykonávání zkoušek z odborné způsobilosti nebo zvláštní odborné způsobilosti.“

7. mezi zákonem č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, a vyhláškou č. 398/2001 Sb., poplatky za činnosti organizací státního odborného dozoru

§ 6c odst. 4 zákona č. 174/1968 Sb. uvádí, že: „Osvědčení k činnostem na vyhrazených technických zařízeních vydané organizací státního odborného dozoru má platnost pět let ode dne vydání.“

Současné se nabízejí vtíravé otázky:

– Otázka 1

Zaniká odborná způsobilost elektrikáře podle tohoto zákona po pěti letech, nebo nezaniká?

Odpověď: Podle mého názoru získaná odborná způsobilost nezaniká, neboť to tento zákon nestanovil. Stanovil pouze to, že osvědčení má jistou dobu platnosti. Nahlédnutím do občanského průkazu zjistíte, dokdy platí, ale po tomto datu nepřestanete být plnoprávným občanem.

§ 7b odst. 1 téhož zákona uvádí, že: „Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhláškou:

c) blíže vymezí předpoklady kladené na odbornou způsobilost organizací a podnikajících fyzických osob z hlediska potřebného technického vybavení a odborné způsobilosti jejich pracovníků a stanoví způsob prověřování jejich odborné způsobilosti.“

– Otázka 2

Stanovilo ministerstvo práce a sociálních věcí vyhláškou způsob prověřování odborné způsobilosti organizací a podnikajících fyzických osob?

Odpověď: Nestanovilo!

– Otázka 3

Bylo MPSV zákonem č. 174/1968 Sb. zmocněno stanovit vyhláškou způsob opakovaného prověřování odborné způsobilosti?

Odpověď: Nebylo. Pouze, jak uvedu dále, vyhláškou č. 398/2001 Sb. stanovilo, kolik za takové opakované prověřování odborné způsobilosti má elektrikář zaplatit.

– Otázka 4

Je proto možné tvrdit, že postupy, nebo chcete-li, způsoby organizací SOD při prověřování odborné způsobilosti a při opakovaném prověřování odborné způsobilosti jsou založeny právním předpisem?

Odpověď: Pro absenci právního vymezení pravomocí organizací SOD jsou tyto postupy podle mého názoru založeny jen na vůli organizace SOD – opět potažmo, spojeny jen s vůlí jejího příslušného inspektora.

– Otázka 5

Jak si myslíte, že by student na právnické fakultě takové počínání při zkoušce ze zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, jestliže by si vzpomněl na jeho § 3, klasifikoval?

Odpověď: Tu ponechávám na čtenáři a jeho seznámení s uvedeným právním předpisem.

Vyhláška č. 398/2001 Sb. uvádí v § 1, že: „Poplatky za činnosti organizací státního odborného dozoru při vykonávání dozoru nad bezpečností vyhrazených technických zařízení jsou stanoveny v příloze této vyhlášky.“

Příloha k vyhlášce č. 398/2001 Sb. je opět nadepsána *Poplatky za činnosti organizací*

státního odborného dozoru při vykonávání dozoru nad bezpečností vyhrazených technických zařízení podle zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění zákona č. 124/2000 Sb. (dále jen „zákon“).

Pominu-li to, že prověřování odborné způsobilosti nemá z věcného hlediska nic společného s dozorem nad bezpečností VTZ (to je, jako by se řeklo, že Policie ČR dozírá nad bezpečností silničního provozu a současně ověřuje způsobilost k řízení motorových vozidel) a jen zákon č. 174/1968 Sb. to v § 6a pomíchal, nabízejí se vtíravé otázky:

– Otázka 1

Uvádí příloha k vyhlášce č. 398/2001 Sb. poplatek za opakované prověřování odborné způsobilosti?

Odpověď: Ano, uvádí – viz 8. bod citované přílohy, kde se říká:

„Za prověření odborné způsobilosti fyzických osob ke zkouškám, revizím, opravám a montážím pro jeden druh, třídu nebo skupinu vyhrazeného technického zařízení podle § 6a odst. 1 písm. d) zákona po uplynutí pěti let platnosti ode dne vydání osvědčení 1 200 Kč.“

Podíváme-li se na uvedený text takto:

Za prověření odborné způsobilosti ... po uplynutí pěti let platnosti ode dne vydání osvědčení...

Máme tu ono čertovo kopýtko. Najednou bychom se ve vyhlášce o správních poplatcích měli dovědět, že odborná způsobilost elektrikáře zaniká, jak si to správní orgán myslí, aniž by to bylo nutné stanovit zákonem nebo podle jeho případného výslovného zmocnění, prováděcí vyhláškou.

– Otázka 2

Jak si, čtenáři, myslíš, že by student na právnické fakultě takové počínání při zkoušce ze zákona č. 49/2009 Sb. (trestní zákoník), jestliže by si vzpomněl na jeho § 329, klasifikoval?

Odpověď: Nemám tím na mysli fakultu, kde by student zkoušku udělal, i kdyby odpovídal, že je to správné.

– Otázka 3

Jsou úkony organizací SOD podle citovaného bodu 8 přílohy k vyhlášce č. 398/2001 Sb., jež jsou spojeny s takovým prověřením odborné způsobilosti, úkony skutečného dozoru nad bezpečností VTZ samotných?

Odpověď: Podle mého názoru nejsou.

– Otázka 4

Je možné, aby byl správním orgánem vybírání správního poplatku za úkon, který není v právním předpisu kodifikován jako úkon skutečného dozoru nad bezpečností VTZ samotných a v zákonu č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, uveden v jeho příloze – sazebníku?

Odpověď: Jak si, čtenáři, myslíš, že by student na právnické fakultě takové počínání při zkoušce ze zmíněného zákona č. 634/2004 Sb., jestliže by si vzpomněl na jeho § 2, klasifikoval? Opět tím nemám na mysli fakultu,

kde by student zkoušku udělal, i kdyby odpovídal, že je to správné.

B) Příčiny současného stavu a možné východisko z něj

V předchozí části byla mnou vyslovena pochybnost o tom, zda činnost organizací SOD může být vůbec hodnocena jako skutečný dozor nad bezpečností VTZ samotných.

Ponechávám na čtenáři, aby sám posoudil rozdíl mezi tím, co říkal zákon č. 178/1968 Sb. z 20. prosince 1968 o dozoru vykonávaném inspektoráty bezpečnosti práce a co o dozoru organizace SOD říká jeho současná

§ 4 Inspektoráty bezpečnosti práce

d) dozírají, zda jsou při projektování, konstrukci, výrobě, montáži, provozu, obsluze, opravách, údržbě a revizích vyhrazených technických zařízení splněny požadavky bezpečnosti práce a technických zařízení a podávají o tom odborná a závazná stanoviska,

podoba ve shora opakovaném znění jeho § 6a. Zákon č. 178/1968 Sb. z 20. prosince 1968 uváděl:

To, že jde o markantní rozdíl, není snad třeba zde dokazovat. V každém případě lze říci, že současná podoba zákona č. 178/1968 Sb. je, mírně řečeno, horší, a nelze naopak říci, že by se na ní podepsal jen čas.

Co z toho plyne:

Zákon č. 178/1968 Sb. je ve své současné podobě špatný a k nápravě je třeba podniknout odpovídající legislativní kroky. Již od roku 2000 se „pracuje“ na nové zákoně podobě – na zákonu o bezpečnosti provozu VTZ, která by měla nahradit nejen tento zákon.

Otázka pro MPSV: Není to příliš dlouho?

První možnou odpověď o příčině, proč je to dlouho, poskytuje vyhláška č. 20/1989 Sb., o úmluvě o BOZP a o pracovním prostředí. Její čl. 4 uvádí:

„1. Každý členský stát s přihlédnutím k vnitrostátním podmínkám a zvyklostem a po projednání s nejrepresentativnějšími organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků má stanovit, provádět a pravidelně přezkoušovat celkovou vnitrostátní politiku týkající se bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovního prostředí.“

Otázka čtenáři: Kdo si myslíš, že je nejrepresentativnější organizací za pracovníky v elektrotechnice (za projektanty, za montážníky, za revizní techniky)? Dokázal bys ji uvést?

K tomuto tématu čtyři malé exkurzy do minulosti:

– Exkurz první

Viceprezident Hospodářské komory České republiky František Holec napsal do časopisu Elektro 1/2001 příspěvek s názvem *Úloha a postavení profesních společenstev,*

jak je připravuje Hospodářská komora České republiky. Čtenáři se v něm dověděli, že:

- Elektrikáři budou mít také svoji samosprávu.
- Oblast podnikání v elektrotechnice (stejně tak jako v ostatních řemeslných činnostech) by měla zastřešovat Komora řemesel a služeb.
- Na území České republiky bude moci tuto činnost v určitém oboru podnikání zajišťovat pouze jedno profesní společenstvo.
- Každé profesní společenstvo bude mít právní subjektivitu. Vnitřní strukturu si vytvoří samostatně podle potřeb a požadavků své členské základny se zaměřením na:
 - ...– v případě nového zákona nebo novely stávajícího, jestliže se jimi budou jakýmkoliv způsobem měnit podmínky podnikání, předávat svá stanoviska a připomínky prostřednictvím svého nadoborového seskupení nebo samostatně na základě pověření tohoto seskupení...
- Realizaci uvedených záměrů bude mj. třeba některé dosavadní legislativní předpisy novelizovat (např. zákon o Hospodářské komoře České republiky, živnostenský zákon aj.) a některé nové přijmout (zejména tzv. zákon o podnikatelské samosprávě).
- Předpokládá se, že celý systém podnikatelské samosprávy, jehož pilířem budou profesní společenstva, bude zaveden od 1. ledna 2002.

Vznikla ale Akademie řemesel a služeb Hospodářské komory České republiky (HK ČR) a její statut byl podepsán tehdejšími prezidentem HK ČR Zdeňkem Šomrem 16. února 2000.

– *Exkurz druhý*

Britské listy uvedly 3. července 2000 článek Dr. Milana Maršálka, CSc., jako ekonom a člena HK ČR, s názvem *Malá skupina usiluje o monopol a velké peníze*.

Z něj uvádím zajímavou pasáž:

„Živnostenské společenstvo, které mohlo být živnostníkoví v současné situaci oporou a pomocníkem se tak stává byrokratickým diktátem těch, kteří je založili. Naštěstí zbývá ještě jedna naděje, a to že se tento nesmyslný diktát nepodaří protlačit do zákona. O to se musí živnostníci zasadit a teď již vědí, že jim v tom společenstva nepomohou. Alespoň některá.“

– *Exkurz třetí*

Časopis Elektro rovněž v čísle 1/2001 uveřejnil příspěvek Antonína Svobody z Pra-

hy s názvem *Elektrotechnické živnosti ve znamení novelizací*.

Na závěr byl uveden námět k úvaze, cituji: „Patrně by bylo vhodné nenechávat zákonodárnou „iniciativu“ v elektrotechnických záležitostech na bedrech poslanců, elektrotechnických laiků, ale konečně ji svěřit elektrotechnickým odborníkům s odbornou elektrotechnickou způsobilostí. V elektrotechnických svazech a sdruženích je jich dost.“

I po deseti letech velmi aktuální slova – není-liž pravda, milí čtenáři?

– *Exkurz čtvrtý*

Současným ministrem práce a sociálních věcí je Dr. Ing. Jaromír Drábek. Jmenovaný působil od roku 1992 v hospodářské komoře a v letech 2002 až 2008 byl prezidentem Hospodářské komory ČR.

C) Resumé

Bohužel nemůže být pojato jinak než otázkami:

- Kdy se už elektrikáři přestanou handrkovat o to, kdo z jejich současných sdružení, těch, která kde vznikla, je tím nejpopulárnějším, a kdy se semknou jako subjekt za pracovníky v elektrotechnice nejrepresentativnější?
- Kdy se oprostí od osobních anemozit a odkdy a prostřednictvím jakého nejrepresentativnějšího subjektu se budou elektrikáři nejen domáhat svých práv, ale budou také aktivně vstupovat do legislativního procesu jako jeho neopomenutelný účastník? V současné době (při tvorbě vyhlášky č. 73/2010 Sb.) MPSV vzalo „na milost“ jen doporučující a zpřesňující připomínky EŠC s dovětkem: *Aniž byl o stanovisko žádán*.
- Kdy se pro odpovědi na tyto otázky najde z řad elektrikářů jednotící osobnost, osobnost schopná pojmenovat skutečné problémy, a především předschválit smysluplnou vizi, která by ostatním ukázala cestu vpřed?

V každém případě je ještě třeba upozornit na jeden podstatný kořen současného nedostatku v legislativním procesu. Je jím zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.

Současné znění téhož § 27 má tuto podobu: § 27

(1) Ministerstva při plnění svých úkolů úzce spolupracují. Využívají podnětů a součinnosti národních výborů, jakož i vědeckých a výzkumných institucí.

(2) Ministerstva si navzájem vyměňují potřebné informace a podklady. Nižší orgány státní správy jim podávají zprávy a sdělují údaje, které si příslušná ministerstva vyžadují v rozsahu nezbytně nutném pro plnění svých úkolů.

Současné znění téhož § 27 má tuto podobu:

„Ministerstva si navzájem vyměňují potřebné informace a podklady. Nižší orgány státní správy jim podávají zprávy a sdělují údaje, které si příslušná ministerstva vyžadují v rozsahu nezbytně nutném pro plnění svých úkolů.“ a nemusí-li tedy ministerstva ze zákona (dobré skutky se konají jen na základě morálně-volních vlastností každého a není k nim třeba zákonů) spolupracovat, je nabíledni, proč jsou např. výše uváděné neprovázanosti právních předpisů.

Závěr

Článek si kladl za cíl ukázat souvislosti mezi stěžejními a pro obor elektrických zařízení vybranými souvisejícími základními právními předpisy a poukázat na jejich nedostatky a neprovázanost. Neméně na kořeny a příčiny současného stavu a na možné východisko z něj. Do jaké míry se to i jeho rozsahem, pro nějž nebyl na vzpomínané konferenci z časových důvodů prostor, podařilo, je ponecháno na hodnocení čtenáře.

Aby se formálně demokratický systém, ve kterém žijeme, stal skutečnou demokracií, je třeba dát mu šanci i způsobem, jež zvolila redakce časopisu Elektro. V úvodu vzpomínané konference *Problémy české elektrotechniky* a její pokračování, avizovaná redakcí do budoucna, jako projevy angažovanosti elektrikářů, mohou být účinná pouze v případě, budou-li na nich nejen jasně popsány problémy, ale i vysloveny názory na to, jak je řešit. Neznamená to, že se všemi bude nutné hned napopravě nebo vůbec souhlasit, ale jedině ve střetu názorů se věci mohou pohnout dopředu.

Nestane-li se tak, ty instituce, jichž se připomínky bezprostředně dotýkají, problémy „ustojí“ nejen tím, že na pokračování konferencí nepřijdou, jako tomu bylo 18. listopadu 2010 a energie obce elektrikářů jako jedné součásti občanské společnosti opadne a vše se vrátí do starých kolejí.

Vybíráme z ohlasů čtenářů...

Říká se, že jeden obrázek vydá za tisíc slov. Myslím, že toto platí v plné míře i v případě fotografie, kterou nám do redakce Elektra zaslal jeden z našich čtenářů. Ve svém stručném e-mailu píše:

„Pánové inženýři, co říkáte této realizaci veřejného osvětlení – **obec Podobovec, Zakarpatská Ukrajina**? Není to lepší než elektrický rozváděč v Tunisku či Egyptě, o kterém se psalo v časopisu Elektro 12/2010, str. 17?

S pozdravem, Ing. Stanislav Újezdský.“

